

Hallo, Latvija!

Izglītības un inovāciju
attīstības centrs

Projektu līdzfinansē
Eiropas Savienība
2009. gada Nr. 2

Šī izdevuma tēma ir sociālo garantiju nodrošinājums, uz ko var pretendēt Latvijā dzīvojošs un strādājošs ārvalstnieks.

Sociālie pakalpojumi un sociālā palīdzība

Trešās valsts pilsonim, kas ieradies Latvijā uz darba līguma pamata, no pirmās nodarbinātības dienas ir jāmaksā tāds pats ienākuma un sociālais nodoklis kā jebkuram strādājošajam Latvijā iedzīvotājam. Tomēr visi veselības aprūpes, sociālie un juridiskie pakalpojumi ir jāapmaksā pašam iebraucējam.

Tiesības saņemt sociālos pakalpojumus un sociālo palīdzību ir Latvijas pilsoņiem, nepilsoņiem un ārzemniekiem, kuriem piešķirts personas kods, izņemot personas, kuras ir saņēmušas termiņuzturēšanās atļauju.

Laī saņemtu termiņuzturēšanās atļauju, trešo valstu valstspiederīgajam ir jāuzrāda derīga personas veselības apdrošināšanas polise, kas ietver visus medicīniskos pakalpojumus.

Latvijā diezgan neaizsargāti ir tie trešo valstu valstspiederīgie, kuri ieradušies uz darba līguma vai darba izpildes līguma pamata. Sociāli neaizsargāti ir arī trešo valstu valstspiederīgo ģimenes locekļi, kam Latvijā ir termiņuzturēšanās atļauja. Šīm ģimenēm no saviem ienākumiem jāapmaksā veselības un izglītības pakalpojumi, jo arī ārvalstnieka nepilngadīgajiem bērniem Latvijā netiek nodrošināta valsts garantēta medicīniskā aprūpe, izglītība, sociālā aizsardzība un viņiem šie izdevumi jāsedz no saviem līdzekļiem.

Izglītības iespējas

Valsts garantētā izglītība tiek sniegta tikai tiem trešo valstu valstspiederīgajiem bērniem, kuri vai kuru vecāki ir saņēmuši pastāvīgās uzturēšanās atļauju, vai, ja viņi ir Eiropas Savienības pilsoņi, kuriem ir termiņuzturēšanās atļaujas, kas izsniegtas Latvijā. Savukārt valsts garantētā izglītība netiek sniegta to trešo valstu valstspiederīgo bērniem, kuru vecākiem ir termiņuzturēšanās atļauja.

Тема нового выпуска – предоставление социальных гарантий гражданам третьих стран, находящимся на территории Латвии.

Социальные услуги и социальная помощь

Гражданам третьих стран, прибывающих на территорию Латвийской республики на основании трудового договора, с первых же дней трудовой деятельности необходимо платить такой же социальный налог и налог с доходов, как и любому работающему жителю Латвии. Но все затраты на социальные и юридические услуги, а так же затраты на медицинские услуги граждане третьих стран оплачивают сами.

Право получить социальные услуги и социальную помощь имеют все граждане Латвии, неграждане и иностранцы, имеющие персональный код, за исключением лиц, которые получили разрешение на временное пребывание на территории Латвии.

Для получения разрешения на временное пребывание на территории Латвии гражданам третьих стран необходимо предоставить полис страхования здоровья, который включает в себя все медицинские услуги.

В Латвии, по сравнению с другими странами, наиболее социально не защищены те граждане третьих стран, которые прибыли в Латвию для работы на основании трудового договора или договора о выполнении работы. Социально не защищены так же и члены семей граждан третьих стран, которые получили разрешение на временное пребывание на территории Латвии. Таким семьям все расходы по оплате медицинских услуг необходимо покрывать самим. Детям граждан третьих стран не гарантируется бесплатная медицина, образование и социальная защищенность.

Образование

Государство гарантирует образование только детям тех граждан третьих стран, которые получили постоянный вид на жительство, или если они являются детьми граждан ЕС, которым предоставлено разрешение на временное пребывание на территории Латвии. Гарантированное государственное образование не предоставляется детям граждан третьих стран, получившим разрешение на временное пребывание на территории Латвии.

This issue will cover social benefits for which foreign citizens living and working in Latvia are eligible.

Social services and social assistance

Third country nationals working in Latvia on the basis of employment contracts must pay the same income and social taxes as other working residents of Latvia from the first day of their employment. However, new arrivals must pay for all healthcare, social and legal services from their own funds.

Citizens and non-citizens of Latvia and foreigners who have been granted identity numbers are eligible to receive social services and social assistance, with the exception of persons holding temporary residence permits.

In order to receive a temporary residence permit, third country nationals must present a valid health insurance policy covering all medical services.

Third country nationals working in Latvia on the basis of employment or work performance contracts are relatively socially unprotected, however the family members of third country nationals with temporary residence permits have no social guarantees in Latvia at all. These families must pay for healthcare and education services from their own funds, because in Latvia the underage children of foreign citizens are not entitled to state-guaranteed healthcare, education or social security.

Educational opportunities

State guaranteed education is available only to children who are third country nationals if they themselves or their parents hold permanent residence permits, or if they are European Union citizens holding temporary residence permits issued in Latvia. State guaranteed education is not available for children who are third country nationals whose parents have temporary residence permits.

Lai gan valsts un pašvaldību iestādes nodrošina izglītību latviešu valodā, Latvijā darbojas speciālas programmas minoritātēm, kurās saskaņā ar likumu 40% izglītības satura var tikt mācīti krievu, poļu, ukraiņu vai citas minoritātes valodā. Minētās programmas, īpaši krievu valodā, ir plaši pieejamas katrā reģionā.

Jāņem vērā, ka tiem bērnu vecākiem, kuriem ir termiņuzturēšanās atļaujas, ir jānoslēdz līgums ar skolu, lai varētu apmeklēt valsts vai vietējo pašvaldību izglītības iestādes. Līgumā tiek noteikta arī mācību maksa, kas var atšķirties atkarībā no vietējās pašvaldības. Trešo valstu valstspiederīgo bērni Latvijā var saņemt izglītību arī privātās izglītības iestādēs – tajās valsts valoda jāapgūst tādā pašā līmenī, kāds nepieciešams, lai saņemtu pašvaldības pamatskolas vai vidējās izglītības diplomu.

Sociālās garantijas

Latvijā pamatā pastāv divu veidu pabalsti – uz sociālās apdrošināšanas iemaksām balstīti pabalsti un valsts sociālie pabalsti, kas sniedz materiālu atbalstu noteiktām iedzīvotāju grupām.

Tiem trešo valstu pilsoņiem, kuriem ir pastāvīgās uzturēšanās atļauja Latvijā, vai minēto personu laulātajiem, kuriem ir termiņuzturēšanās atļauja Latvijā ir tiesības saņemt bezdarbnieka pabalstu, ja viņi tiek legāli nodarbināti un veic sociālās apdrošināšanas iemaksas. Lai to saņemtu, personai gan ir jābūt izpildītiem vairākiem nosacījumiem – Nodarbinātības valsts aģentūras piešķirtam bezdarbnieka statusam; kopējam apdrošināšanas (darba) stāžam ir jābūt ne mazākam par vienu gadu; ir jābūt veiktām obligātās sociālās apdrošināšanas iemaksām bezdarba gadījumam ne mazāk kā 9 mēnešus pēdējo 12 mēnešu periodā pirms bezdarbnieka statusa iegūšanas dienas.

Uz bezdarbnieka statusu var pretendēt šādas personas ar termiņuzturēšanās atļaujām:

- ✓ persona, kurai ir termiņuzturēšanās atļauja sakarā ar alternatīvā statusa piešķiršanu Latvijā, vai minētās personas ģimenes loceklis, kam ir termiņuzturēšanās atļauja Latvijā;
- ✓ persona, kurai ir Eiropas Kopienas pastāvīgā iedzīvotāja uzturēšanās atļauja sakarā ar Eiropas Kopienas pastāvīgā iedzīvotāja statusa piešķiršanu Latvijā, vai minētās personas laulātais, kam ir termiņuzturēšanās atļauja Latvijā;
- ✓ persona, kurai ir termiņuzturēšanās atļauja sakarā ar pagaidu aizsardzības statusa piešķiršanu Latvijā;
- ✓ persona, kurai ir termiņuzturēšanās atļauja sakarā ar zinātniskās darbības veikšanu Latvijā;
- ✓ persona, kurai ir termiņuzturēšanās atļauja sakarā ar cilvēku tirdzniecības upura statusa piešķiršanu Latvijā.

Ja trešo valstu pilsoņi ir legāli nodarbināti un veic sociālās apdrošināšanas iemaksas, viņiem ir tiesības uz:

- ✓ slimības pabalstu;
- ✓ maternitātes pabalstu;
- ✓ paternitātes pabalstu;
- ✓ vecāku pabalstu;
- ✓ atlīdzību par darbspēju zaudējumu;
- ✓ atlīdzību par apgādnieka zaudējumu;
- ✓ apbedīšanas pabalstu;
- ✓ kaitējuma atlīdzību sakarā ar nelaimes gadījumu darbā vai arodslimību;
- ✓ atlīdzību par papildus izdevumiem un pakalpojumiem ārstēšanas periodā.

No 2010.gada 1.janvāra jebkura sociālās apdrošināšanas pabalsta apmēru gan tiek plānots aprēķināt, ņemot vērā personas vidējo algu nevis sešu, bet 12 mēnešu periodā.

Lai saņemtu pensiju, darba stāžam Latvijā ir jābūt vismaz desmit gadiem. Vienlaikus gan pensiju ārvalstniekiem var

aprēķināt summēšanas ceļā – ja trešās valsts pilsonis ir strādājis vairākās Eiropas Savienības vai Eiropas Ekonomiskās zonas dalībvalstīs. Piemēram, pieci gadi nostrādāti Latvijā, trīs gadi Lietuvā un četri Igaunijā – lai noteiktu tiesības, visi periodi tiek summēti (lai nodrošinātu vajadzīgos 10 gadus) un pēc tam katra no valsts maksā par savu stāžu, t.i., Latvija maksās par piecu gadu darba stāžu.

Ar laiku ārvalstniekam ir tiesības pretendēt arī uz Latvijas pilsonību. Naturalizācijas kārtībā Latvijas pilsonībā var uzņemt personas, kuras ir reģistrētas Iedzīvotāju reģistrā un vismaz 5 gadus ir dzīvojušas Latvijā ar pastāvīgās uzturēšanās atļauju. Vienlaikus ir jāizpilda nosacījumi par valsts valodas zināšanu un lojalitāti valstij. Latvijas pilsonību iespējams saņemt arī par īpašiem nopelniem valsts labā vai arī ar Saeimas lēmumu, piemēram, par izciliem panākumiem sportā.

Ierobežota pabalstu pieejamība

Jāņem vērā, ka ārvalstniekiem, kuriem ir izdota termiņuzturēšanās atļauja, nav tiesību uz šādiem valsts sociālajiem pabalstiem:

- ✓ bērna piedzimšanas pabalstu;
- ✓ bērna kopšanas pabalstu;
- ✓ bērna invalīda kopšanas pabalstu;
- ✓ ģimenes valsts pabalstu;
- ✓ pabalstu invalidam, kuram nepieciešama īpaša kopšana;
- ✓ piemaksu pie ģimenes valsts pabalsta par bērnu invalīdu;
- ✓ pabalstu aizbildnim par bērna uzturēšanu un atbildību par aizbildņa pienākumu pildīšanu;
- ✓ atlīdzību par audžuģimenes pienākumu pildīšanu;
- ✓ atlīdzību par adoptējamā bērna aprūpi;
- ✓ atlīdzību par adopciju;
- ✓ valsts sociālā nodrošinājuma pabalstu;
- ✓ pabalstu transporta izdevumu kompensēšanai invalīdiem, kuriem ir apgrūtināta pārvietošanās;
- ✓ apbedīšanas pabalstu;
- ✓ valsts sociālo pabalstu Černobiļas atomelektrostācijas avārijas seku likvidēšanas dalībniekam vai viņa ģimenei.

Izglītības un inovāciju
attīstības centrs

Elektroniski avīzi Jūs varat lasīt biedrības «Izglītības un inovāciju attīstības centrs» mājaslapā: www.iiac.lv

В электронном варианте газету Вы можете читать на сайте общества «Центр развития образования и инноваций»: www.iiac.lv

You can read the newsletter online at the Education and Innovation Development Centre's website: www.iiac.lv

Noderīgi kontakti

- Jautājumus varat uzdot pa telefonu vai izmantojot E-pastu.
- Naturalizācijas pārvalde +37167814159
- Valsts sociālās apdrošināšanas valsts aģentūra konsultacijas@vsaa.lv
- Nodarbinātības valsts aģentūra +37167021706
- Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde +37167588675
- Izglītības un zinātnes ministrija +37167588675

Несмотря на то, что государственные и муниципальные учреждения предоставляют образование на латышском языке, в Латвии работает специальная программа для национальных меньшинств, предоставляющая возможность 40% образовательной программы изучать на русском, польском, украинском и других языках. Данная программа, (особенно на русском языке) доступна во всех регионах Латвии.

Особое внимание стоит уделить тому, что родителям детей граждан третьих стран, получивших разрешение на временное пребывание на территории Латвии, необходимо своевременно заключить договор со школой для посещения государственного или муниципального учебного заведения. В договоре оговаривается плата за учебу, которая может варьироваться в разных самоуправлениях. Дети граждан третьих стран в Латвии могут получить образование и в частных учебных заведениях, где изучение государственного языка обеспечено на уровне, позволяющем получить диплом в государственных учебных заведениях.

Социальные гарантии

В Латвии существует два вида пособий – пособия на основе социального страхования и государственные социальные пособия, гарантирующие материальную поддержку конкретным группам лиц.

Граждане третьих стран с постоянным видом на жительство и их супруги, а так же лица, получившие разрешение на временное пребывание на территории Латвии, имеют право получать пособие по безработице, если они легально работали на территории Латвии и осуществляли социальные взносы. Для получения данного пособия необходимы следующие условия: Государственным агентством занятости должен быть присвоен статус безработного; общий страховой (трудовой) стаж должен быть не менее одного года; уплата обязательных платежей социального страхования, на случай безработицы, должна была производиться не менее 9 месяцев в течение 12 последних месяцев до дня установления статуса безработного.

На статус безработного могут претендовать лица, имеющие разрешение на временное пребывание на территории Латвии:

- ✓ лица, имеющие разрешение на временное пребывание на территории Латвии, присвоенное на основании альтернативного статуса в Латвии, и членам их семьи, имеющих разрешение на временное пребывание на территории Латвии;

- ✓ лица, имеющие вид на жительство постоянного жителя Европейского Сообщества на основе присуждения лицу статуса постоянного жителя Европейского Сообщества в Латвии, и их супруги;

- ✓ лица, имеющие разрешение на временное пребывание на территории Латвии по причине присуждения статуса временно охраняемой персоны Латвии;

- ✓ лица, имеющие разрешение на временное пребывание на территории Латвии в связи с научной деятельностью на территории Латвии;

- ✓ лица, имеющие разрешение на временное пребывание на территории Латвии в связи с присуждением в Латвии статуса жертвы торговли людьми.

Если граждане третьих стран работают легально и осуществляют социальные взносы, то они имеют право на:

- ✓ пособие по болезни;
- ✓ пособие матерям;
- ✓ пособие отцам;
- ✓ родительское пособие;
- ✓ пособие на погребение;
- ✓ пособие по потере трудоспособности;
- ✓ пособие за вредную работу и профессиональные заболевания;
- ✓ пособие по потере кормильца;

- ✓ пособие для оплаты дополнительных расходов на период лечения.

С 1 января 2010 года пособие планируется начислять, беря во внимание средний доход не за шесть месяцев, а за 12 месяцев.

Для получения пенсии рабочий стаж на территории Латвии должен составлять по крайней мере 10 лет. Пенсию гражданам третьих стран можно высчитывать, суммируя все годы, проработанные в странах ЕС и стран Шенгенской зоны. Например – 5 лет в Латвии, 3 в Литве и 4 года в Эстонии (все годы рабочего стажа будут суммированы) и каждая из стран будет платить за свой период, то есть Латвия - за 5 лет.

Со временем граждане третьих стран могут претендовать на получение гражданства Латвии. Латвийское гражданство в процессе натурализации могут получить лица, которые зарегистрированы в «Регистре жителей», и не менее 5 лет имели постоянный вид на жительство в Латвии. Одновременно должны быть выполнены условия о знании государственного языка и лояльности к государству, Латвийское гражданство может быть также получено за выдающиеся заслуги перед государством (например, спортивные достижения) или по решению Сейма.

Ограниченный доступ к пособиям:

Граждане третьих стран, имеющие разрешение на временное пребывание на территории Латвии, не могут претендовать на следующие пособия:

- ✓ пособие в связи с рождением ребенка;
- ✓ пособие по уходу за ребенком;
- ✓ пособие по уходу за ребенком-инвалидом;
- ✓ родительское пособие;
- ✓ государственное семейное пособие;
- ✓ пособие инвалидам, которым необходим уход;
- ✓ государственное социальное пособие ликвидаторам последствий аварии на Чернобыльской АЭС или их семьям;
- ✓ доплата к государственному семейному пособию на ребенка-инвалида;
- ✓ пособие опекунам на содержание детей;
- ✓ государственное социальное пособие – возмещение за выполнение обязанностей опекуна;
- ✓ пособие на компенсацию транспортных расходов инвалидам, испытывающим трудности при передвижении;
- ✓ пособие государственного социального обеспечения.

Полезные контакты:

Связаться с учреждениями можно по телефонам и через электронную почту:

Управление Натурализации +37167814159

Агентство государственного социального страхования konsultacijas@vsaa.lv

Государственное агенство занятости +37167021706

Управление по делам гражданства и миграции +37167588675

Министерство образования и науки +37167588675

Although state and municipal institutions provide education in the Latvian language, there are special programmes for minorities in Latvia. By law, 40% of educational content may be taught in Russian, Polish, Ukrainian or other minority language. The aforementioned programmes, especially Russian, are widely available in every region of the country. The parents of children with temporary residence permits must conclude a contract with a school in order to attend a state or municipal educational institution. These contracts also stipulate the fee for education, which may vary between municipalities. The children of third country nationals may also attend private educational institutions in Latvia at which the state language must be learned to the level required to receive a municipal primary school or secondary education diploma.

Social guarantees

There are two main types of benefits in Latvia – benefits based on social insurance payments and state social benefits providing financial support to certain groups of inhabitants.

Third country nationals with permanent residence permits in Latvia, or spouses of such persons with temporary residence permits, have the right to receive unemployment benefits if they are legally employed and have made social insurance payments. In order to receive these benefits, a person must meet certain criteria: they must have unemployed status granted by the State Employment Agency and total insurance (work) service of not less than one year, and compulsory social insurance payments for unemployment must have been made for not less than 9 months in the 12 month period preceding the day that unemployed status was granted.

The following persons with temporary residence permits are eligible for unemployed status:

- ✓ Persons with temporary residence permits in connection with the granting of alternative status in Latvia or a family member of the aforementioned person who has a temporary residence permit in Latvia;
- ✓ Persons with European Community permanent residence permits in connection with the granting of European Community permanent resident status in Latvia, or the spouse of the aforementioned person who has a temporary residence permit in Latvia;
- ✓ Persons with temporary residence permits in connection with the granting of temporary protected status in Latvia;
- ✓ Persons with temporary residence permits in connection with performing scientific work in Latvia;
- ✓ Persons with temporary residence permits in connection

with the granting of the status of a victim of human trafficking in Latvia.

Third country nationals who are legally employed and make social insurance payments are entitled to:

- ✓ Sickness benefit;
- ✓ Maternity benefit;
- ✓ Paternity benefit;
- ✓ Parental benefit;
- ✓ Funeral benefit;
- ✓ Compensation for loss of work capacity;
- ✓ Compensation for loss of a dependent;
- ✓ Compensation for injuries in connection with a work-related accident or illness;
- ✓ Compensation for additional costs and services during medical treatment.

From January 1, 2010, the amounts of all social benefits will be calculated on the basis of the person's salary for the previous 12 months instead of six months as has been the case to date.

To be eligible for a pension, a person must have worked in Latvia for at least ten years. At the same time, pensions for foreign citizens may be accrued if a third country national has worked in a number of European Union or European Economic Area countries. For example, if a person has worked five years in Latvia, three years in Lithuania and four years in Estonia, entitlement is calculated by adding together all of these periods (to make up the required ten years), after which each country pays its share i.e. Latvia pays for five years' work service.

After a certain time, foreign citizens have the right to become citizens of Latvia. Persons registered with the Population Register and who have lived in Latvia for at least five years as permanent residence permit holders may be naturalised as Latvian citizens. Conditions relating to knowledge of the state language and loyalty to the state must also be met. Latvian citizenship may also be awarded for outstanding services to the state or by a decision of Parliament, for example for athletes.

Limited access to benefits

Please note that foreign citizens with temporary residence permits do not have the right to receive the following benefits:

- ✓ Birth of child benefit;
- ✓ Child raising benefit;
- ✓ Disabled child raising benefit;
- ✓ State family benefit;
- ✓ Benefit for a disabled person requiring special care;
- ✓ Supplement to the state family benefit for a disabled child;
- ✓ Benefit to a guardian for child maintenance and compensation for performing the duties of a guardian;
- ✓ Compensation for performing foster family duties;
- ✓ Compensation for caring for an adopted child;
- ✓ Compensation for adoption;
- ✓ State social support benefit;
- ✓ Compensation for transport costs for a disabled person with impaired movement;
- ✓ Funeral benefit;
- ✓ State social benefit for participation in the cleanup of the Chernobyl nuclear power station accident or their families.

Useful contacts:

You can contact the following institutions by phone or e-mail:
Naturalization Board +37167814159
State Social Insurance Agency konsultācijas@vsaa.lv
State Employment Agency +37167021706
Office of Citizenship and Migration Affairs +37167588675
Ministry of Education and Science +37167588675